

УДК 342.9

Купін А.П.

доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПИТАННЯ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Необхідним елементом адміністративно-правового механізму організації контролю за діяльністю правоохоронних органів є визначення його предмета, форм та методів. На відміну від об'єкту контролю, яким є правоохоронні органи, його предмет дуже різноманітний, стосується як зовнішньої (правоохоронної), так і внутрішньої організаційної діяльності правоохоронних органів, може визначатись у правових актах чи обиратись суб'єктом контролю самостійно, залежить від компетенції та повноважень суб'єкта контролю. Предмет та форма контролю взаємопов'язані, оскільки залежно від предмета контролю обирається його форма, і навпаки, під час реалізації окремої форми контролю (наприклад, інспекційної перевірки чи інвентаризації) визначається її предмет. Проте, як у чинному законодавстві, так і у науковій літературі, досить часто предмет контролю ототожнюється з його об'єктом.

На нашу думку, на відміну від об'єкту контролю, який відповідає на питання кого контролюють, предметом контролю є те, що контролюють, тобто такими є окремі складові об'єкта контролю, в нашому випадку окремі структурні підрозділи, їх завдання та функції, персонал правоохоронних органів, їх завдання, функції та повноваження, предмети інфраструктури (склади, житлові та виробничі приміщення, автогосподарства тощо). Отже, у широкому значенні, предмет контролю за діяльністю правоохоронних органів можна визначити як процеси (негативні або позитивні), які відбуваються за їх участі, і які підлягають вивченню, аналізу та оцінці.

Варто відзначити те, що у деяких законодавчих та підзаконних актах, а також їх проектах, предмет контролю отримав нормативне визначення. Наприклад, у п.4, ст. 4 Закону України «Про національну безпеку України» предметом «цивільного контролю названо: 1) дотримання вимог Конституції і законів України у діяльності органів сектору безпеки і оборони, недопущення їх використання для узурпації

влади, порушення прав і свобод людини і громадянина; 2) зміст і стан реалізації стратегій, доктрин, концепцій, державних програм та планів у сферах національної безпеки і оборони; 3) стан правопорядку в органах сектору безпеки і оборони, їх укомплектованість, оснащеність сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою, забезпеченість необхідними запасами матеріальних засобів та готовність до виконання завдань за призначенням у мирний час та в особливий період; 4) ефективність використання ресурсів, зокрема бюджетних коштів, органами сектору безпеки і оборони.

Вищенаведене нормативне визначення предмета контролю має як позитивні, так і негативні аспекти. Зокрема, позитивним є те, що законодавець виокремлює дві сфери предмета контролю: зовнішню, а саме дотримання органами сектору безпеки і оборони вимог законодавчих і підзаконних актів під час виконання ними правоохоронних завдань та функцій, дотримання (виконання) інших видів законодавства (екологічного, земельного, будівельного, з охорони праці тощо) під час службової діяльності та внутрішню, - дотримання органами сектору безпеки і оборони законодавства з питань проходження служби, правового та соціального захисту працівників та членів їх сімей, розгляду їх звернень, насамперед, скарг тощо. Негативним, з нашої точки зору, є те, що законодавець наголошує на необхідності дотримання вимог лише Конституції та законів України, натомість як відомо невід'ємною та найбільш об'ємною частиною законодавства є підзаконні нормативно-правові акти. Щодо стосується самого переліку предмета контролю, то законодавець називає лише деякі із його видів (обґрунтованість рішень, виконання програм реформування, формування і реалізація кадрової політики, використання видатків на потреби правоохоронної діяльності, участь в міжнародних миротворчих операціях, дотримання законності при розгляді органами державної влади, посадовими особами звернень і скарг працівників органів сектору безпеки і оборони та членів їхніх сімей).

Варто зауважити що переважна більшість законодавчих актів, які регулюють окремі види та підвиди контролю не передбачають окремих статей, присвячених регламентації предмета контролю. Крім того, приблизно у половині із них словосполучення «предмет контролю» й зовсім не використовується. Натомість характер суспільних відносин, які вони регулюють, дозволяє такий предмет визначити досить чітко.

Аналіз законодавчих та підзаконних актів, а також їх проектів щодо визначення предмета контролю у цілому та за діяльністю правоохоронних органів зокрема дозволив зробити такі висновки: 1. Сучасному законодавству притаманне ототожнення об'єкта і предмета контролю. Зі змісту окремих статей законодавчих актів взагалі важко

розібрати, про що йдеться, про об'єкт чи про предмет контролю. 2. У деяких законодавчих та підзаконних актах, а також їх проектах, предмет контролю отримав нормативне визначення, яке має як позитивні, так і негативні аспекти, на яких наголошувалося вище. 3. Переважна більшість законодавчих актів, які регулюють окремі види та підвиди контролю не передбачають окремих статей, присвячених регламентації предмета контролю. Крім того, приблизно у половині із них словосполучення «предмет контролю» й зовсім не використовується. Натомість характер суспільних відносин, які вони регулюють, дозволяє такий предмет визначати досить чітко. 4. У деяких актах законодавства предмет контролю визначається у їх назві. 5. Предмет контролю залежить від: компетенції та повноважень суб'єкта його здійснення; від його форми; від його виду та підвиду.